

Висока пословно-техничка школа
Ужице

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ СТУДИЈЕ

СТУДИЈСКИ ПРОГРАМ ЕКОТУРИЗАМ

**ЕКОТУРИЗАМ У НАЦИОНАЛНИМ
ПАРКОВИМА СРБИЈЕ**

**СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ РАД
РЕЗИМЕ**

Кандидат:

Ненад Јовановић СТ 6/15

Ментор:

др Радмила Новаковић-Костић

Ужице, 2016.

УВОД

Екотуризам је у Србији недовољно развијен облик туризма. Ипак, Србија има огроман потенцијал за развој овог типа туризма, и у овом раду ћемо се освртнути на то. Највећу шансу екотуризам има управо у заштићеним подручјима наше земље – националним парковима.

Кроз овај рад погледаћемо све природне и културне вредности наших националних паркова, као и тренутно стање развијености туризма у њима. Уз то, екотуризам ће бити главни појам ка коме ћемо се освртати у овом раду.

1. ЕКОТУРИЗАМ У СРБИЈИ

Основу за развој екотуризма Србије представљају заштићена подручја природе - пет националних паркова, пет Рамсар локалитета, један резерват биосфере, 120 резервата природе, 20 паркова природе, око 470 споменика природе, као и 215 биљних и 427 животињских врста које су означене као природне реткости.

Развој екотуризма, како је дефинисан у међународним оквирима, још увек је у Србији у повоју. Разлог је недовољна мотивисаност, како потенцијалних понуђача овог туристичког производа, тако и посредника – туристичких агенција, првенствено због ниске профитабилности. Ипак, представља велику развојну шансу за туризам Србије.

2. НАЦИОНАЛНИ ПАРКОВИ СРБИЈЕ

У Србији има пет националних паркова, као заштићена подручја од изузетног природног, али и културно-историјског значаја. То су: “Ђердап”, “Фрушка Гора”, “Копаоник”, “Шар планина” и “Тара”.

Национални паркови подразумевају један од највиших облика заштите животне средине. Заштита природе у Србији има дугу традицију. Први писани траг о томе се налази у Душановом законику (члан 123.) из 14. века, где се дефинише могућност и забрањује прекомерна сеча шума у тадашњем Српском царству.

3. ЂЕРДАП

Национални парк Ђердап се налази у југоисточном делу Европе, у североисточном делу Републике Србије, на самој међународној граници са Румунијом.

Укупна површина Националног парка износи 93.968 хектара, а заштитном зоном обухваћено је 63.608 ha. Основни природни феномен овог подручја је грандиозна Ђердапска клисура кроз коју протиче река Дунав.

Специфичан историјски развој, врло повољна ђердапска клима, сложена мрежа клисура, кањона и дубоких увала, овај простор издвајају као јединствен европски резерват терцијарне флоре, вегетације и фауне.

Флора Ђердапа се не одликује само разноврсношћу и богатством, него и изразитим реликtnим карактером. На простору парка опстаје преко 1100 биљних врста. Разноликост станишта и заједница се одразила и на фауну која попут флоре, носи обележје реликtnости. На овом простору се могу срести медвед, рис, вук, шакал, штекавац, сова ушара, црна рода као и мноштво других врста.

Врло повољни услови за живот били су разлог сталног присуства човека о чему сведоче многи **археолошки налази и културно-историјски споменици**, као што су насеље Лепенски Вир, археолошки локалитети попут Дијане, Голубачки град, остаци Трајановог моста, Трајанове табле, римског лимеса, разноврсни кастели, до очуваних примера народне српске архитектуре.

Зависно од жеља и способности туриста, Ђердап пружа бројне могућности за **пешачење**. Уређене и обележене пешачке стазе различитих дужина које пролазе кроз атрактивне пределе, резервате природе и завршавају се на **видиковцима**, прави су начин да упознате НП Ђердап.

Национални парк Ђердап је због разноврсности орнитофауне и присуства ретких, угрожених врста птица под именом Ђердап укључено у листу значајних подручја за птице – ИВА подручје. Фауна птица броји близу 200 врста.

Посматрање птица врши се у организацији НП Ђердап, уз обавезну најаву један дан раније.

4. ФРУШКА ГОРА

Национални парк Фрушка гора се налази у Војводини, у Србији, недалеко од Новог Сада. Године 1960. је проглашен националним парком. Фрушка гора богата је **шумама** храста, граба, букве, липе и другог дрвећа; са заштићених преко 50 биљних врста.

На планини постоји и више **археолошких налазишта** (неолит, бакарно, бронзано и римско доба), као и стари фрушкогорски манастири (укупно 17), настали од краја 15. до 18. века, познати по специфичној архитектури, богатим ризницама, библиотекама и фрескама. Средиште управе Националног парка је у Сремској Каменици.

Манастири Фрушке горе су јединствена група сакралних објеката настала у периоду од XV до XVIII века. Од 35 изграђених манастира до данас је сачувано 16.

Ти манастири су кроз историју представљали симбол националног отпора Срба Турској империји и заштитнике великог националног блага, оличеног у сакралној уметности и архитектури, очувању духа и колективног памћења народа. Данас су активни следећи манастири: Крушедол, Петковица, Раковац, Велика Ремета, Дивша, Ново Хопово, Старо Хопово, Јазак, Мала Ремета, Гргетег, Беочин, Привина Глава, Шишатовац, Кувежедин, и Врдник - Раваница.

По историјским изворима ови манастири су настали у првој половини шеснаестог века, али легенде говоре да су настали у периоду између дванаестог и петнаестог века.

5. ТАРА

Национални парк Тара обухвата површину од 22.000 ha на највишем делу планине Таре и налази се на територији општине Бајина Башта и Ужице, у западном делу Републике Србије.

Најинтересантнији ендемореликтни представник националног парка Тара је **Панчићева оморика** која је на овој локацији све од Терцијара, коју је иначе пронашао и описао Јосиф Панчић. На Тари су присутни јела, смрча, бор, али и листопади као што су јасика, јавор, бреза, буква. На Тари је такође регистровано 53 врста сисара и 153 врста птица. **Под посебном заштитом су медвед, дивокоза и срна.**

Панчићева оморика је реликтна и ендемска врста четинара, због тога се сматра „живим фосилом“ европске и балканске флоре. Оморика је у последњих 40 година заштићена од сече, према Закону о шумама већ 10 година „ужива и статус“ заштићене природне реткости наше. Пре неколико десетина милиона година, у време топлог терцијера, имала је далеко већи ареал. Пред променама климе, наступањем Леденог доба, оморика је једино уточиште нашла у средњем току реке Дрине у западној Србији и источној Босни. Највећи део њених популација у Србији налази се у оквиру Националног парка Тара.

Главна турситичка атракција Таре су Калуђерске Баре на северу, близу Бајине Баште и Митровца на југу. Хотели Бели Бор и Оморика, као и други мањи, налазе се на Калуђерским Барама, док се у Митровцу налази истоимени рекреативни хотел за децу.

Ловиште „Тара“ прати границе Националног парка, а ловна површина износи око 17.700 ha. Гајене врсте дивљачи су: медвед (око 45 јединки), дивокоза (око 350 грла), срна (око 400 грла), дивља свиња (око 40 јединки), зец, лештарка и јаребица камењарка. Лов се врши на дивокозу, срнећу дивљач и дивљу свињу. Медвед је трајно заштићен ловостајем, тако да је једино могуће његово праћење и осматрање на хранилиштима.

6. КОПАОНИК

Национални парк Копаоник се налази у средишњем делу Републике Србије. Због својих природних вредности, 1981. године Копаоник је проглашен за национални парк. Национални парк Копаоник обухвата површину од 11.810 ha и по броју ендемичних врста представља један од најзначајнијих центара биодиверзитета ендемичне флоре Србије.

Копаоник је највећи планински масив у Србији; пружа се од северозапада ка југоистоку око 75 километара, досежући у средњем делу ширину око 40 km.

Клима Копаоника обележена је са преко **200 сунчаних дана** годишње због чега и носи назив „**планина сунца**“. Копаоник се налази на прелазу приморске ка континенталној клими. Јужни положај масива, заравњеност и отвореност терена спречава дуготрајно задржавање облачности над планином. Хладни и тежи ваздух задржава се у околним долинама тако да зимске температуре нису много ниске.

Услед природних и климатских карактеристика нуди идеалне услове за активан одмор и уживање током целе године. Представља **најпосећенију зимску дестинацију** у земљи, а активан је и током летње сезоне.

7. ШАР ПЛАНИНА

Шар-планина представља висок јужни обод Србије, простирући се у дужини од 85км, на граници са Македонијом. Своје име је заслужила, како се углавном сматра, због шаренила планинског пејзажа, контраста и живости боја којима ју је природа осликала. Како би се заштитиле њене изузетне вредности, установљен је Национални парк „Шар планина“ 1993. године у привременим границама од 39.000 ha, док је предвиђено да трајним границама обухвати површину од око 97.000 ha.

На Шар-планини живи **1800 биљних врста**. Међу њима, 175 је строго заштићених и 268 заштићених. Поред тога, он је изузетно драгоцен и као колевка српске духовности, државности и историје. На овом подручју се налази 45 објеката културне баштине, а међу њима се истиче 14 категорисаних културних добара од изузетног значаја изграђених у периоду од 12. до 16. века.

8. ЕКОТУРИЗАМ У НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОВИМА СРБИЈЕ

Екотуризам се заснива на контролисаној експлоатацији елемената природне и културне средине. Он има за циљ да омогући боље разумевање међусобних односа туризма и животне средине и да допринесе могућности остваривања симбиотичких односа.

У Србији се посебно издвајају национални паркови као подручја погодна за развој екотуризма. Сва ова подручја нуде шетње, боравак у природи, брање лековитог биља, печурака, као и обилазак станишта ретких биљака и животиња као врсту еко-едукационог туризма.

ЗАКЉУЧАК

Национални паркови Србије обилују природним и културним вредностима погодним за развој многих типова туризма, па самим тим и – екотуризма.

Нажалост, екотуризам је и даље једна од најзапуштенијих грана туризма код нас. Туристи који посећују наше националне паркове свакако имају свест о екотуризму, али ипак то није главни разлог доласка на ове дестинације.

Наравно, екотуризам не може без осталих типова туризма који постоје у националним парковима, и узајамно се прожима са скоро сваким од њих, и то је разлог да се оптимистично размишља о даљем развоју овог типа туризма на подручјима наших националних паркова.